

2013'te **545 işçi eylemi** gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu eylemlerden **365'i "işyeri temellidir"**. 545 eylemin 206'sında eyleme katılan işçi sayısına yönelik veri bulunmuştur. Bu eylemlere 181 bin 357 işçinin katıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

2013 YILI İŞÇİ SINIFI EYLEMLERİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

İRFAN KAYGISIZ

Bu çalışmada, 2013 yılında gerçekleşen işçi hareketleri, işyeri temelli eylemler öncelikli olmak üzere değerlendirilmiştir. Doğrudan işyerlerinde yaşanan sorunlar nedeniyle yapılan işçi eylemleri; dönem, işkolu, eylem biçimi, eylem gerekçesi, katılanların sendikalılık durumu, konfederasyon ve coğrafi dağılım üzerinden analiz edilmiştir.

KAPSAM VE YÖNTEM¹⁾

Eyemler incelenirken, bir işyerinde yapılan birden fazla eylem yapılmış ise temel eylem biçimi esas alınmış ve tek bir eylem olarak tasnif edilmiştir. Bu bağlamda 2013 yılı içerisinde 545 işçi eylemi gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu eylemlerden 365'i "işyeri temelli", 180'i ise "diğer" kategorisi altında sınıflandırılmıştır. İşyeri temelli eylemlerinden 12'si 2012 yılında başlamış ve 2013 yılında da devam etmiştir.

Çalışma kapsamında "diğer" kategorisi içerisinde yer alan, işyeri temelinde gerçekleşen eylemler içinde tasnif edilmeyen eylemler dışında, işçi sendika ve konfederasyonları ya da meslek örgütleri ile sendikaların birlikte yaptıkları 180 eylem tespit edilmiştir. Çalışmada bu eylemlere ilişkin genel değerlendirme yapılmakla birlikte ayrıntılı bir analize yer verilmiştir. Örneğin, kıdem tazminatıyla ilgili yasa taslağının gündemde olduğu Kasım

"Bu çalışmanın ortaya çıkmasında sunduğu katkıdan dolayı Bilge Çoban'a teşekkür ederim."

ayı içerisinde DiSK ve bağlı sendikalar çok sayıda eylem gerçekleştirmiştir. Bu eylemler işyeri temelli olmadığı için değerlendirmede yer verilmemiştir.

Bu çalışmada 2013 yılına yönelik bütün eylemlerin kapsandığı iddiası olmamakla birlikte, işyeri temelli eylemlerin önemli bölümüne ulaşıldığı düşünülmektedir. Kuşkusuz tespit edilemeyen eylemler söz konusudur. Öte yandan bilgisine ulaşılamayan eylemlerin yapılan değerlendirmeleri etkileyecek düzeyde olmadığı düşünülmektedir.

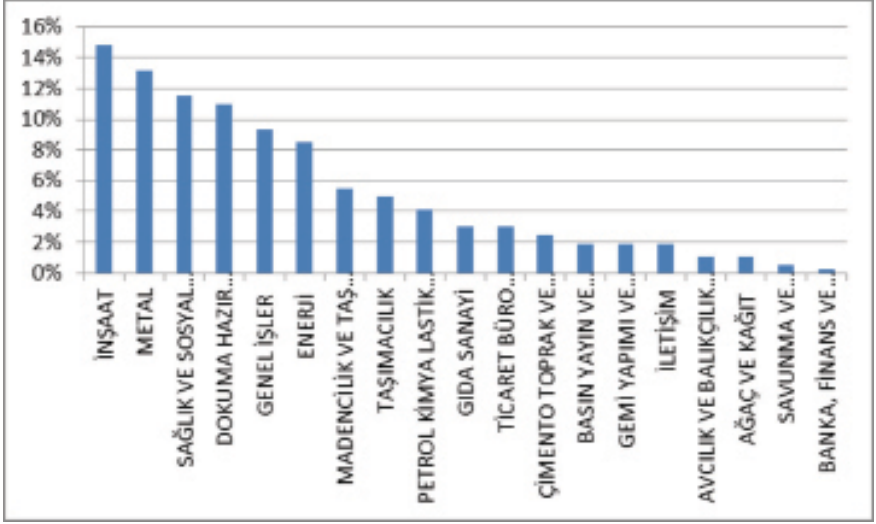
Çalışma kapsamında bilgisine ulaşılabilen ve sınıflama yapılan 545 eylemin 206'sında eyleme katılan işçi sayısına yönelik veri bulunmuş, kalan 339 eylemin katılımcı sayısına ulaşılamamıştır. Katılım bilgisine

ulaşıl原因 206 eylemden 187'si işyeri temelli olup bu eylemlere 94.446 kişi katılmıştır. Diğer kategorisi altındaki 180 eylemden ise sadece 19 eyleme 86.911 kişinin katıldığı görülmüştür. Dolayısıyla toplamda 545 eylemden 206'sına 181 bin 357 işçinin katıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Öte yandan eylemlerin oldukça yoğun yaşandığı 2013 yılında, işyeri temelli olmayan, miting gibi kitlesel nitelik taşıyan, ancak katılım bilgisine ulaşılamayan 161 eyleme yüz binlerce işçinin katıldığını söylemek abartı olmayacaktır. Bu bakımdan eylemlere katılım bilgisi verilen işçilerin bütününün yalnızca küçük bir parçası olduğu dikkate alınmalıdır.

Çalışma kapsamında ulaşılan veriler üzerinden yapılan aşağıdaki değerlendirmeler, esas olarak işyeri temelli 365 eyleme ilişkindir.

Araştırma bulgularına göre eylemlerin %27'si yürüyüş yapma, %25'i işyeri önünde bekleme şeklinde gerçekleşirken, basın açıklamaları eylemlerin %19'unu oluşturmuştur.

Tablo-1: Eylemlerin işkollarına göre oransal dağılımı

İŞKOLLARINA GÖRE DAĞILIM

Eylem yapılan işyerlerinin bağlı bulunduğu işkollarının sınıflandırılması yapılırken 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ile belirlenen işkolları esas alınmıştır.

Araştırma bulgularına göre 20 işkolundan yalnızca Konaklama ve Eğlence işkolunda eylem yapılmamış, diğer 19 işkolunda çeşitli ve farklı biçimlerde eylemler gerçekleştirilmiştir.

Dönem içinde yapılan eylemlerin %15'i inşaat işkolunda gerçekleşmiştir. İnşaat işkolunu sırasıyla; %13 ile metal, %12 ile sağlık ve sosyal hizmetler, %11 ile dokuma, hazır giyim ve deri, %9 ile genel işler ve %8 ile enerji işkolları izlemektedir.

sağlık, tekstil, yerel yönetimler ve enerji işkollarında gerçekleşmiştir. Eylemlerin bu işkollarında yoğunlaşmasında, işkolunda bulunan sendikaların politikaları, sektörlerin özelliği, sektörlerde çalışan işçi sayısı, taşeronlaşma ve sektördeki çalışma koşulları gibi etkenler belirleyici olmuştur.

Öte yandan işçi eylemlerinin yoğun yaşandığı bu sektörlerin kimi ortak özelliklerinden bahsedilebilir. Bunlardan biri, sözü edilen sektörlerin Türkiye ekonomisi içinde önemli bir yer kaplamalarıdır. Örneğin eylemlerde ilk sırada yer alan inşaat işkolunun son yıllarda büyümenin yaşandığı başlıca sektör olması, işkolunda çalışan işçi sayısının sürekli artması ve güvencesizliğin yoğun yaşanması eylemlerin yoğunlaşmasının da temel sebepleri arasındadır. Mustafa Sönmez'e göre, "Devletin de özel sektörün de

inşaat yatırımları 2003'den 2013'e üç kat artmıştır. Devletin toplam yatırımlarında inşaat, yüzde 80'in üstünde pay sahibidir.⁽²⁾

Toplam istihdamın %26'sı inşaat sektöründedir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2004 yılından 2009 Eylül ayına kadar olan dönemde inşaat sektöründe çalışan işçi sayısında %90 oranında bir artış yaşanmıştır. İnşaat sektörünün önemli bir yanı da güvencesizliğin yoğun yaşandığı sektörlerin başında gelmesidir. Sektörde çalışan işçilerin %78,5'i mevsimlik olarak, dolayısıyla güvencesiz biçimde istihdam edilmektedir. Sayıları ve çalışanlar içindeki oranları sürekli artan inşaat işçileri giderek daha baskıcı bir emek rejimi altında yaşamlarını sürdürürken, "iş kazaları" sebebiyle ölenler arasında da en ön sıraya yerleşmişlerdir.⁽³⁾

Eylemlerde inşaat sektörünün ilk sırayı almasında sektördeki sendikaların bir rolünün olmadığı söylenebilir. Nitekim işkolunda yapılan eylemlerin sadece %31'i sendikalar tarafından gerçekleştirilmiştir. Doğrudan işçiler tarafından yapılan eylemler ise toplam inşaat sektörü içinde yapılan eylemlerin %69'unu oluşturmaktadır.

Özellikle tekstil ve inşaat sektöründe kayıt dışılığın yaygınlığı, kayıtlı olan işçilerin büyük bölümünün çalışma koşullarının ağır ve ücretlerin düşük oluşu, iş güvencesizliğinin yanı sıra gelir güvencesizliğinin

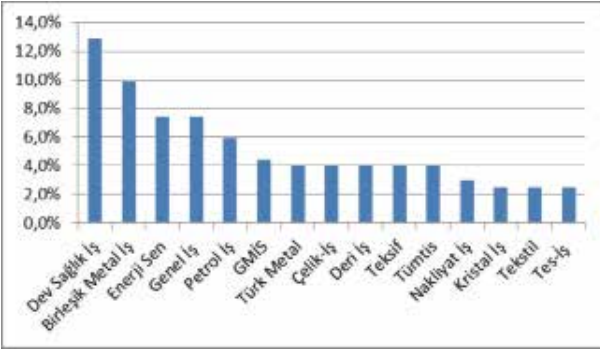
hâkim olması, ücretlerin düzenli ödenmemesi, işten çıkarılanların ücret ve kıdem tazminatlarının verilmemesi eylemlerin bu sektörlerde yoğunlaşmasını beraberinde getirmektedir.

Eylemlerin yoğunlaştığı işkollarından ikincisinin metal, üçüncüsünün ise sağlık işkolu olması, bu sektörlerin ekonomide tuttuğu önemli yer ve çalışan işçi sayısının çokluğu ile ilişkilidir. Metal işkolundaysa sendikalaşma oranının yüksekliği de, eylemlerin yoğunlaşmasını beraberinde getirmektedir. Tüm bunlarla birlikte, bu sektörlerde faaliyet gösteren Birleşik Metal İş Sendikası ile Devrimci Sağlık İş Sendikasının sendikal politikalarının eylemlerin gerçekleşmesinde belirleyici etkisi olduğu görülmektedir.

Nitekim metal sektöründe yapılan eylemlere bakıldığında, işkolunda örgütlü işçilerin %73'ü T. Metal'e üye iken, bu "sendika" tarafından yapılan eylemler işkolundaki eylemlerin yalnızca %27'sini oluşturmaktadır. İşkolunda örgütlü işçilerin %14'ünün üye olduğu Çelik-İş eylemlerin %17'sini, işkolunda örgütlü işçilerin %12'nin üye olduğu Birleşik Metal İş ise bu işkolunda yapılan eylemlerin %47'sini gerçekleştirmiştir.

Sağlık işkoluna bakıldığında ise, Türk İş ve Hak İş'e bağlı hiçbir sendikanın eylem yapmadığı görülmektedir. Bu işkolundaki eylem-

Tablo-2: Eylemlerin sendikalara göre oransal dağılımı

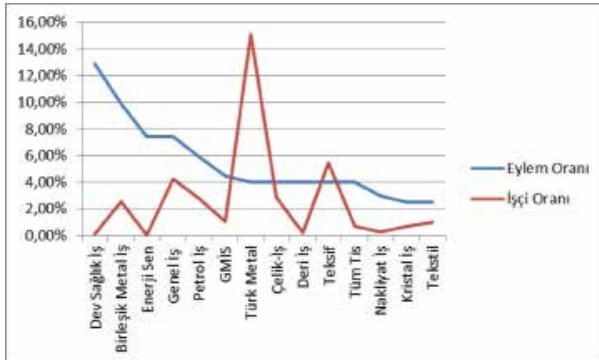

lerin büyük çoğunluğu Devrimci Sağlık İş Sendikası tarafından gerçekleştirilmiş, az sayıda eylem ise örgütsüz işçiler tarafından yapılmıştır.

SENDİKALARA GÖRE DAĞILIM

Eylemlerin sendikalara dağılımına bakıldığında, bu konuda belirleyici etkenin sendikaların politikaları ve dolayısıyla mücadele anlayışları olduğu açık olarak görülmektedir. En fazla eylem yapan sendikaların başında sırasıyla; Devrimci Sağlık İş, Birleşik Metal İş,

Tablo-3: Eylemlerin sendikalara ve işkolundaki işçi sayısına göre oransal dağılımı

Enerji Sen, Genel İş, Petrol İş gelmektedir.

Sendikaların sayısal ve oransal büyüklüğü ile eylemler içindeki payları arasındaki ilişkiye bakıldığında, doğrudan bir ilişki olmadığı görülmektedir. Örneğin, Türk Metal İş Sendikası 155.989 üye ile toplam sendikalı işçilerin %15,11'ini temsil ederken, sendikal eylemlerin sadece %4'ünü gerçekleştirmiştir. Diğer yandan resmi istatistiklere göre toplam sendikalı işçilerin %0,3'ünü örgütlemiş görünen Enerji Sen Sendikası eylemlerin %7,4'ünü gerçekleştirmiştir.

EYLEM TÜRLERİ

Araştırma bulgularına göre eylemlerin %27'si yürüyüş yapma, %25'i işyeri önünde bekleme şeklinde gerçekleşirken, basın açıklamaları eylemlerin %19'unu oluşturmuştur.

İşyeri önü eylemleri işyeri önünde çadır vb. açarak bekleme biçiminde gerçekleşmiştir. Bunların büyük çoğunluğu kamuoyu desteğini büyütme, görünür kılmak ve sonuç almak amacıyla yürüyüş, basın açıklaması ya da işverenlerin başka işyerleri önünde açıklama yapmak gibi farklı eylem türleriyle de desteklenmiştir.

Eylem biçimlerinde üçüncü sırayı, %19 oranı ile işyeri önünde, merkezi bir alanda ya da işverenlerin

evleri veya başka bir işyerlerinin önünde yapılan basın açıklamaları almaktadır.

Kriz döneminin yaygın direniş biçimi olan işgal eylemi bu dönemde %11 oranında gerçekleşmiştir.

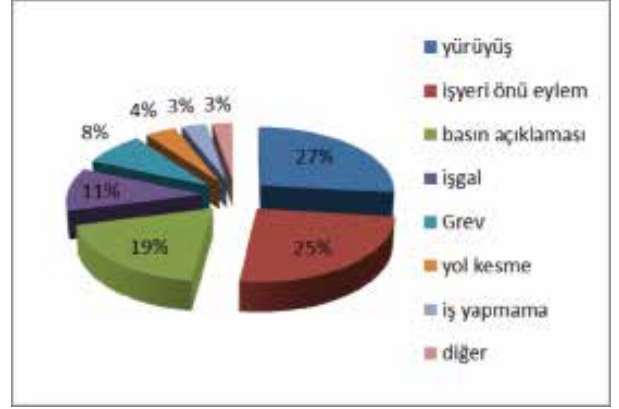
İşyerinin bulunduğu bölgede ya da kent merkezinde yol kesme, yolu trafiğe kapatma eylemi %4 oranındadır.

Büyük oranda, ücretlerin ödenmemesi nedeniyle yapılan; çalışmayı durdurma, iş yapmama eylemi %3 oranındadır.

Ayrıca %3 oranında da müdürü rehin alma, vinçe çıkma, yemek yememe ve özellikle de çatıya çıkma gibi farklı eylem biçimleri başvurulmuştur.

2013 yılı bir anlamda grevler yılıdır. Grevler değerlendirilirken 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ile belirlenen

Tablo-4: Eylemlerin türlerine göre oransal dağılımı

“yasal grevler” esas alınmıştır. Toplam eylem biçimleri içerisindeki payı küçük olmakla birlikte, son yıllarda greve çıkma eylemi neredeyse gündemden çıkarken 2013 yılında (birisini 2012 yılında başlayan) toplam 44 işyeri ve işletmede grev gerçekleşmiştir. Grevlere 23.421 işçi katılmıştır. Bu grevlerden TÜMTİS Sendikası tarafından sürdürülen HBN Gülen Nakliyat grevi hala devam etmektedir.

Tablo-5:
Grevler

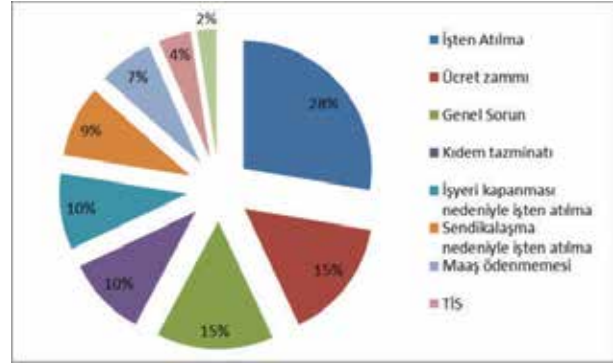
İŞYERİ	SENDİKA	KONFEDERASYON	GREVE KATILAN İŞÇİ SAYISI	DURUM	BAŞLAMA TARİHİ	BİTİŞ TARİHİ	GÜN SAYISI
Doğruşan SK	Birleşik Metal İş	DISK	120	TİS imzalandı	14.11.2012	11.04.2013	151 Gün
Çay Kur	Tek Gıda İş	Türk İş	1000	Kırıldı	22.04.2013	22.04.2013	
THY	Hava İş	Türk İş	1600	TİS imzalandı	15.05.2013	19.12.2013	219 gün
Gamak Makine	Çelik İş	Hak İş	700	TİS imzalandı	23.05.2013	24.05.2013	1 Gün
Jumbo	Çelik İş	Hak İş	108	TİS imzalandı	27.06.2013	11.09.2013	77 Gün
Ameor Flexibles	Basın İş	Türk İş	400	TİS imzalandı	03.07.2013	04.07.2013	2 Gün
Carnis Ambalaj	Selüloz İş	Türk İş	418	TİS imzalandı	03.07.2013	08.07.2013	5 Gün
Darphane	Basın İş	Türk İş	250	TİS imzalandı	08.07.2013	13.09.2013	68 Gün
HBN Gülen Nakliyat	Tütün İş	Türk İş	100	Sarıyor	11.07.2013		
İsdemir	Çelik İş	Hak İş	5000	TİS imzalandı	15.07.2013	05.08.2013	21 Gün
MMK Akınas Metalurji	Çelik İş	Hak İş	1200	TİS imzalandı	19.07.2013	07.08.2013	22 Gün
Tekstil Grup Sözleşmesi (30 işyeri ve işletme)	Tekstil-	Türk İş	12000	TİS imzalandı	15.08.2013-		
İpek Kağıt	Selüloz İş	Türk İş	185	TİS imzalandı	19.08.2013	23.08.2013	9 Gün
FokkerElmo	Türk Metal	Türk İş	220	TİS imzalandı	21.06.2013	23.06.2013	2 Gün
LeroyMerlin	Sosyal-İş	DISK	120	TİS imzalandı	29.08.2013	17.11.2013	81 Gün
					03.10.2013	18.10.2013	16 Gün

2013 Yılı grev silahının yeniden gündeme geldiği ve yaygın olarak kullanıldığı bir yıl olmakla birlikte aynı zamanda kamu işyerlerinde grev silahının etkisizleştirilmesine yönelik önemli hükümet müdahalelerinin de yaşandığı bir yıl olmuştur. Sendikal mücadele tarihinde hükümetler tarafından bu düzeyde açıkça grev kısıcılığı yapılması, kamu gücünün kullanılması az görünen örneklerdendir. Bu anlamda Çaykur, THY, Darphane grevleri ile İzelman ve İzenerji işyerlerindeki işçilerin grev hakkına müdahale Türkiye işçi sınıfı tarihinde önemli bir dönemece işaret eder. Çay Kur grevi hemen aynı gün kırılırken, THY grevi ilk günlerde etkisizleştirilmiştir. İzelman ve İzenerji işyerinde grev uygulanamamış, Yüksek Hakem Kurulu hukuksuz biçimde grevden hemen önce toplu sözleşmeyi bağtılamıştır.

Sendikalar kanununda yapılan değişiklik çalışmaları nedeniyle 2012 yılında neredeyse hiç toplu sözleşme yapılamaması, kamu ve özel toplu sözleşme görüşmelerinin tümüne yakın 2013 yılında yapılmasına yol açmış, bu durum da greve çıkmanın zeminin oluşturan başlıca faktör olmuştur.

2013 yılında tekstil işkolunda grup sözleşmesi kapsamında TEKSİF sendikasının 15 ve 19 Ağustos tarihlerinde 30 işyeri ve işletmede 12 bin işçinin katılımıyla sürdürdüğü grev son yıllarda gerçekleş-

Tablo-6: Eylemlerin nedenlerine göre oransal dağılımı

şen en büyük grevlerden biri olmuştur.

İlk AVM grevi de 2013 yılında gerçekleşmiştir. Sosyal-İş Sendikası ile Leroy Merlin işvereni arasında 6 ayı aşkın bir süredir devam eden toplu sözleşme görüşmelerinin sonuç vermemesi üzerine, 3 Ekim'de Bursa ve Ankara'da greve çıkılmıştır.

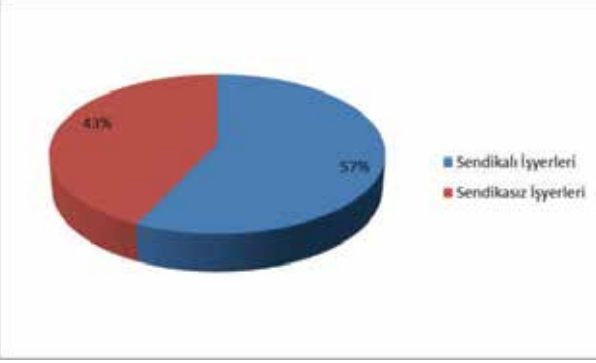
EYLEM NEDENLERİ

Eylemlerin %47'si işten atılmalara karşı gerçekleşmiştir. İşten atılma nedeniyle yapılan eylemlerin %28'i değişik nedenlerle işten çıkartma, %10'u işyeri kapatma vakaları sonucu yaşanırken, %9'u sendikalaşma gerekçesiyle işten atma sonucu gerçekleşmiştir.

İşyeri kapanması ve işten çıkarılma sonucu kıdem tazminatı alamama nedeniyle yapılan eylemler, toplam eylemlerin %10'unu oluşturmaktadır.

Ücret zammı talebiyle yapılan ey-

Tablo-7: Eylemlerin sendikalılık durumuna göre oransal dağılımı

lemlerin, toplam eylemler içindeki payı %15 oranında olmuştur. Bu eylemlerin önemli kısmı sendikasıız işyerlerindeki işçiler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Taşeronlaşma ihalelerinin yapılmasını engelleme ya da protesto etme, taşeron devri engelleme, kadroya geçme ya da taşeronlaşmanın yarattığı çalışma koşullarını düzeltme talebiyle yapılan eylemler %15 oranındadır.

İşyeri kapanması, işten çıkarılma ya da çoklukla çalışırken ücret

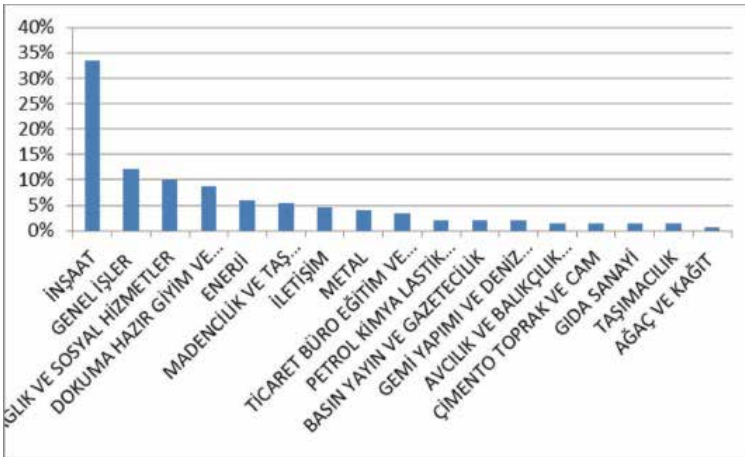
alamama nedeniyle yapılan eylemler, toplam eylemlerin %7'sini oluşturmaktadır.

Oranı düşük olmakla birlikte (%4), uzun aradan sonra bu dönemde, işçi sağlığı ve güvenliğinin sağlanması amacıyla eylemlerin yapılmış olması dikkat çekicidir.

Toplu sözleşme uyuşmazlıklarını protesto ya da ücret talepli eylemler %4 oranında kalmıştır. Toplu sözleşme kapsamındaki işçilerin büyük çoğunluğunun bu dönemde sözleşme sürecinde olmasına karşın, metal işkolundaki grup toplu sözleşmeleri dışında, ücret artışı talepli eylemler oldukça düşük oranda gerçekleşmiştir.

SENDİKALI/SENDİKASIZ İŞYERLERİNE GÖRE DAĞILIM

Eylemlerin %57'si sendikali işyerlerinde gerçekleşirken, %43'ü sendikasıız işyerlerinde yapılmıştır. Sendikal örgütlenme-

Tablo-8: Sendikasıız işçi eylemlerinin sektörlerine göre oransal dağılımı

nin olmadığı işyerlerinde yapılan eylemlerin büyük bölümü işçi sınıfından yana siyasal kurumların ve kamu emekçileri sendikalarının desteği ve dayanışması ile gerçekleşmektedir.

Sendikasıız işyerlerine bakıldığında, eylemlerin %34'ünün inşaat sektöründe olduğu görülmüyor. İnşaat sektörünü %12 ile genel işler, %10 ile sağlık, %9 ile tekstil ve %6 ile enerji sektörü izlemektedir.

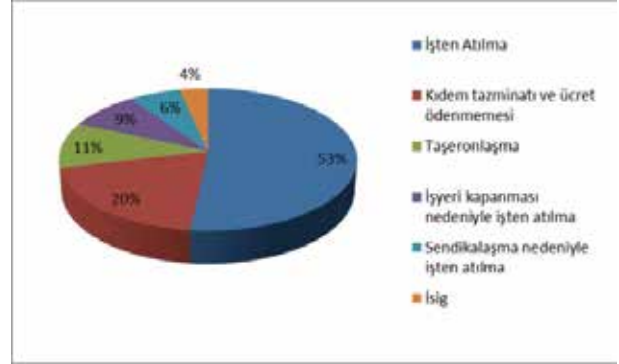
Bu işyerlerindeki işçilerin %68'i işten atılma nedeniyle eyleme geçmektedir. İşten çıkarmaların nedenleri içinde birinci sırayı %53 ile herhangi bir gerekçe ile işten çıkarılma alırken %9 işyeri kapanması, %6 sendikalaşma nedenleriyle işten çıkarmalar yapılmaktadır. Sendikasıız işçilerin eyleme geçme nedenleri arasında ikinci sırayı kıdem tazminatı ve ücret ödenmemesi oluşturmaktadır. Taşeronlaşma nedeniyle yapılan eylemler üçüncü sırayı almaktadır.

KONFEDERASYONLARA GÖRE DAĞILIM

Ülke genelinde sendikalı işçilerin %70,6'sı Türk İş'e bağlı sendikaların üyesi iken, dönem içinde Türk İş'e bağlı sendikaların yaptığı eylemler %47'de kalmıştır.

Ülkedeki sendikalıların %10'unu bünyesinde barındıran DİSK'e

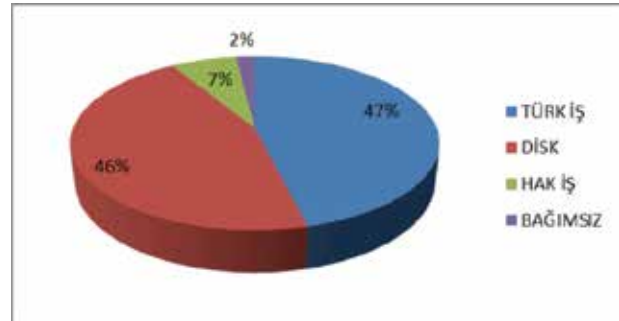
Tablo-9: Sendikasıız işçilerin eyleme geçme gerekçelerinin oransal dağılımı

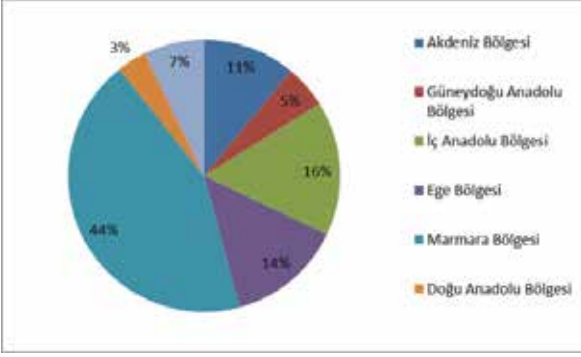
bağlı sendikalar, eylemlerin %46'sını gerçekleştirirken, toplam sendikalıların %16,8'ini oluşturan Hak-İş'e bağlı sendikalar ise eylemlerin yalnızca %7'sini gerçekleştirmiştir.

Herhangi bir konfederasyona bağlı olmayan bağımsız sendikalar toplam sendikalı işçilerin %2,6'sını örgütlerken, bu sendikaların yaptıkları eylemler ise %2 oranında gerçekleşmiştir. Bu sendikalar da işçi sınıfı perspektifi ile hareket eden birkaç sendikadır.

Tablo-10: Sendikalı işçilerin yaptığı eylemlerin konfederasyonlara göre oransal dağılımı

Tablo-11: Eylemlerin bölgesel dağılımı

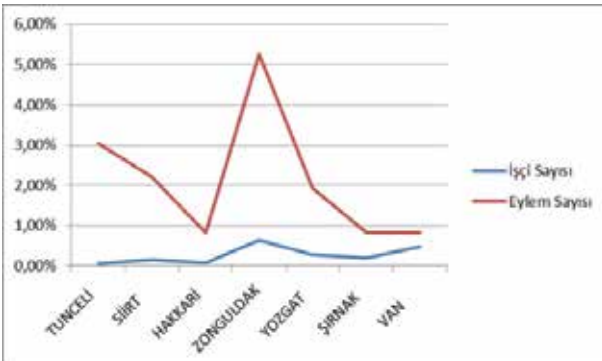

COĞRAFİ DAĞILIM

Eylemlerin mekânsal dağılımına bakıldığında, %44'ünün Marmara bölgesinde, %16'sının Orta Anadolu'da, %14'ünün batı illerinde, %11'sinin Akdeniz illerinde gerçekleştiği ve toplam 57 ilde eylem yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, yalnızca büyük il merkezleriyle sınırlı değil, ülke ölçeğine yayılan eylemlerden söz etmek mümkündür.

Eylemlerin coğrafi dağılımını bu bölgelerde istihdam edilen işçi sayıları ile karşılaştırdığımızda, en çarpıcı olan farklılık Güneydoğu

Tablo-12: İllerde çalışan işçi ile eylemlerin oranı

Anadolu bölgesinde görülmektedir. Kürtlerin yoğun yaşadığı bu illerde çalışan işçi sayısına oranla eylemler çok daha yüksek oranda gerçekleşmiştir. Bölgedeki toplumsal mücadelenin emek alanındaki duyarlılığa ve mücadele deneyiminin çalışma yaşamına da yansıdığı anlaşılmaktadır. Yine bir diğer farklılığı Karadeniz bölgesinde görmek olanaklıdır. Bu bölgede yapılan eylemler de, bölgede istihdam edilen işçi sayısı oranından daha fazladır.

EYLEM DÖNEMLERİ

Aylar itibariyle bakıldığında eylemlerin en yüksek olduğu ayın Ocak olduğu görülmektedir. Ocak ayını sırasıyla Mayıs, Temmuz ve Haziran ayları izlemektedir. Eylemlerin Haziran ve Temmuz aylarında yükselmesinin Gezi Direnişi ile de ilişkisi kurulabilir. En az eylem yapılan ayın ise Eylül olduğu görülmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Araştırma bulguları göstermektedir ki; 2013 yılı işçi, memur, sözleşmeli, taşeron vb. farklı istihdam biçimlerine tabi olarak çalışan ve bir bütün olarak işçi sınıfını oluşturan bu kesimlerin eylemlerinin görünür biçimde yükseldiği bir yıl olmuştur. Her gün bir işyeri eyleme çıkmış, eylemler çoklukla uzun dönemli olarak sürmüştür. Bu nedenle, aynı günlerde onlarca işyerinden işçiler çeşitli eylem biçimleri ile yurdun dört bir tarafında sorunlarını gündeme getirmiş, öfke ve tepkisini haykırmıştır.

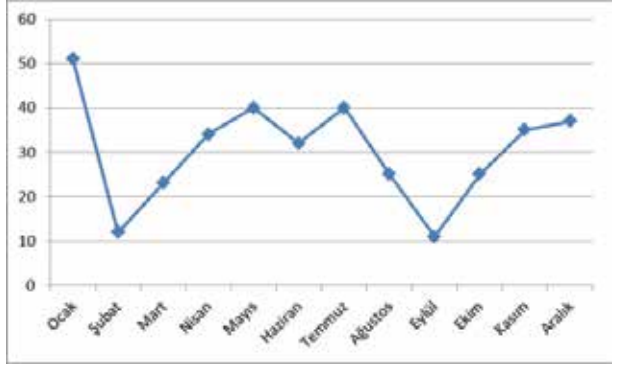
Bu kapsamda işyeri bazlı, parça parça ve oldukça yaygın, üretimi aksatan direniş ve eylemlerin sayısında görece artış yaşandığı bir yılı geride bıraktığımızı söylemek olanaklıdır. Eylemlerin tüm sektörleri kapsamı ve 57 ilde gerçekleşmesi de bunu destekler niteliktedir. Öte yandan sendikal hareketin bu eylemlerin birlikteliğini sağlayacak bir dinamikten yoksun olduğunu belirtmek gerekir.

Eylemlerin nasıl sonuçlandığı bilgisine ulaşmak olanaklı olmadığı için, “başarılı, başarısız” şeklinde bir değerlendirme de mümkün değildir. Diğer yandan, işçi sınıfı eylemlerinin bu ekseninde değerlendirilmesi de eksik olacaktır. Kuşkusuz bir eylem yalnızca kendi somut taleplerinin gerçekleşmesine bağlı olarak ele alınmamalıdır. İşçi sınıfının tümü üzerinde yarattığı etki de eylemlerin başarılı olup olmadığı ile ilgili bir değerlendirmede kriterler arasında olmalıdır.

2013 yılı, birçok bakımdan önceki yıllardan ayrılmaktadır. 2012 yılında toplu sözleşmelerin askıya alınması, 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 7 Kasım 2012 tarihinde yürürlüğe girmesinin ardından yüzlerce işyerinde, yüz binlerce işçinin aynı anda toplu sözleşme süreçlerini işletmesi ve bu sözleşme görüşmelerinin büyük kısmının 2013 yılında yapılması, 2013 yılını toplu sözleşme yılı haline getirmiştir.

Aynı dönemde yüz binlerce işçinin toplu sözleşme sürecinde olması, bir sektör ya da işyerindeki eyle-

Tablo-13: Aylara göre işçi eylemleri

min diğerlerini etkilemesini de beraberinde getirmiştir.

2013 yılında eylemlerin yükselmesinin bir başka nedeni de, hükümetin başta kıdem tazminatı olmak üzere, çalışma yaşamını derinden etkileyecek yasa çalışmalarına yeniden başlaması ve gündemde önemli yer tutmasıdır. Özellikle DİSK ve bağlı sendikalar bu dönemde yurdun çeşitli bölgelerinde yaygın eylemlilik sürecine girmiştir.

Yine 2013 yılında gündemde olan metal işkolu grup toplu iş sözleşmesi de eylemlerin yaygın olarak yapılmasının zeminini yaratmıştır. Birleşik Metal İş sendikası, bir yandan grup sözleşmesi kapsamındaki işyerlerinde Cuma Yürüyüşleri yaparken, diğer yandan çeşitli il ve ilçe merkezlerinde de fiili mitingler, basın açıklamaları yapmıştır. Bu eylemlere onlarca işyerinden binlerce işçi katılmıştır. Ayrıca, bu süreçte yer alan diğer sendika da çeşitli eylemler yapmak durumunda kalmıştır.

2013 yılında önceki dönemlere

göre artan, yaygınlaşan ve çeşitlenen direnişler yaşandı. Bunda son dönemde işçi sınıfına yönelik saldırıların yoğunlaşmasının etkisi olduğu açıktır. Direnişlerin büyük çoğunluğu, meşruluk temelinde fiili bir hak olarak gerçekleşti. Çok sayıda işyeri 2014'e direnişle girdi. Sermaye ve devletin saldırılarının artarak sürmesi, çalışma ve yaşama koşullarının ağırlaşması, yeni istihdam politikalarına yönelik yasaların gündemde bulunması ve bunlara eşlik edebilecek kriz dinamiğinin harekete geçme olasılığı, 2014 yılında sınıf mücadelesinin de sertleşeceğine işaret etmektedir.

EYLEMLERDEN SATIR BAŞLIKLARI

2013 yılı başında Topkapı Şişecam işçilerinin eylemlerini 13. gününde kazanımla sonuçlandırmaları tüm işçiler için moral etki yaratmıştır.

Taşeron işçiler bu dönemin esas mücadele dinamiğini oluşturmuştur. Taşeron işçilerin mücadelesi esas olarak kamu işyerlerinde yapılmakla birlikte, özellikle inşaat gibi sektörlerde de taşeron işçilerin mücadelesinde gözle görülür bir artış söz konusudur. Kamuda giderek büyüyen, özel sektörde yaygınlaşan, yaygınlaştıkça sorunları ve tepkileri artıran taşeron uygulamasına karşı yükselen bir mücadeleyle karşı karşıyayız.

● Büro, demiryolu, sağlık, posta, metal, tekstil sektörlerinde işkolu düzeyinde eylemler yeniden gün-

deme gelmiştir. 2013 yılında, işyeri bazlı eylemlerin yanı sıra işkolu eylemlerinin de yeniden başladığı görülmektedir. Sektörel eylemlerin önemli bir bölümü kamu emekçileri tarafından yapılmıştır.

● Gerek KESK'in, gerekse KESK'e bağlı SES, BTS, Haber Sen ve BES'in fiili grevlerine tanık olunmuştur. Sağlıkta dönüşümle sağlık hakkına ulaşım zorlaştıkça sağlık emekçisine yönelik baskı ve şiddetin artmasına karşı sağlık emekçileri tüm yurttan greve çıkmıştır. Sağlık işkolundaki emek ve meslek örgütleri yeniden sahneye çıkmış ve tüm illerde gö(ö)rev gerçekleştirmiştir.

● BTS sendikası öncülüğünde ve sektördeki diğer kamu çalışanı sendikalarının da katılımı ile demiryollarının özelleştirilmesine yönelik ülke çapında yürüyüş ve eylemler yapılmıştır. Haber Sen tarafından PTT'deki çalışma koşulları ve taşeron devrin engellenmesi amaçlı eylemler yoğunlaşmıştır.

● Plazalarda başlayan "beyaz yakalı" işçilerin eylemlerinden sonra bu dönemde üniversiteler mücadelenin şiddetli yaşandığı alanlar haline gelmiştir. İTÜ asistanlarının aylar süren direnişinin ardından ODTÜ asistanları da sahneye çıkmış ve son olarak Koç Üniversitesi'nde üniversitenin bütün bileşenleri (işçi, öğrenci ve akademisyenler) ortak ve başarılı bir eyleme imza atmışlardır.

● Muğla'da bulunan Yatağan, Kemerköy ve Yeniköy termik santralleri ile kömür ocaklarının özel-

leştirilmesi girişimine karşı işçiler 27 Ağustos'ta eylemlere başlamıştır ve bu eylemlilik süreci, Ekim'de 4 günlük Ankara yürüyüşü, çadır kurma, miting gibi zenginleşen eylemlerle sürmektedir.

● Taşeronlaşmaya karşı mücadeleler içinde Genel Maden-İş Sendikasının çağrısıyla Zonguldak'ta yapılan miting yılın önemli eylemleri arasındadır.

● Ankara'da Hacettepe Hastanesi sürekli eylem alanlarından biri haline gelmiş, Fen İş sürekli hareket halinde olan işyerleri arasında yerini almıştır.

● Yol-İş, taşeronlaşmaya karşı, yargı kararlarının uygulanması amacıyla ülke çapında eylemler gerçekleştirmiştir.

● İzmir'de seyislere sağlık raporunun zorunlu hale getirilmesi, sağlık raporunun pahalılığı ve her hastaneden alamamaktan şikâyetçi olmaları nedeniyle at yarışlarını geç başlatmaları farklı eylemler arasında yerini almıştır.

● İlk AVM grevi de 2013 yılında gerçekleşmiştir. Sosyal-İş Sendikası Bursa ve Ankara'da Leroy Merlin işyerinde greve çıkmıştır.

● 2013 yılında "yasal grevler" yanında çok sayıda fiili grev de yaşanmıştır. Fiili grevler arasında dikkati çekenlerden biri Hakkâri fırın işçilerinin iş bırakma eylemidir. Hakkâri'de 22 fırında, 160 fırın işçisini kapsayan, 10 Mayıs 2013'te başlayan ve 6 gün süren iş bırakma eylemi gerçekleştirilmiştir.

● Dersim Aksa Enerji'de Enerji Sen

Sendikası tarafından fiilen uygulanan ve üstelik kazanımla sonuçlanan başka bir grev yaşanmıştır. Bu direniş, fiili mücadele hattı, yerel halk desteği ve direnişi farklı eylem biçimleri ile güçlendiren bir mücadele anlayışı sonucunda başarıyla tamamlanmıştır.

● 2013 yılının eylemleri içerisinde Kazova Trikotaj işçilerinin direnişi de önemli bir yer edinmiştir. Kazova Trikotaj'ın "iflas" gerekçesiyle kapanması üzerine hakları gasp edilen işçilerin 31 Ocak 2013 tarihinde fabrika önünde basın açıklaması yaparak başladıkları direniş, fabrika işgaline dönüşmüş ve işçiler işyerindeki makinalara el koyarak kendileri üretmeye başlayarak yakın dönemin ilk işgal fabrikası deneyimine girişmişlerdir.

Notlar

1- Bu araştırmada kaynak olarak çok sayıda yerel gazete ve internet sitesinin yanında çoğunlukla Ajanspress, Evrensel, Birgün, Yurt, Sol, Aydınlık, Cumhuriyet ve Özgür Gündem gazeteleri başta olmak üzere diğer günlük gazeteler; sendika.org, uidd.org, kizilbayrak.net, evrensel.net, bianet web sitelerinden yararlanılmıştır.

2- Mustafa Sönmez, "Ne Kadar İnşaat, O Kadar Rüşvet", <http://mustafasonmez.net/?p=4024>

3- M. Hakan Koçak, "İnşaat İşkolunda Sendikal Yapı, Direniş Biçimleri ve Yeni Örgütlenme Arayışları" Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, Nisan-Mayıs-Haziran 2013, ss. 3-11.